

בפיקוח רבנים ומחנכים שליט"א

פניות והודעות למערכת:

ניתן להשאיר בקו יבני בינה' טל': 03-3064100 שלוחה 6.

לתרומות ולהנצחה בעלון:

דרך עמדות נדרים פלוס: יבני בינה' - ארגון בני בינה לילדי בני התורה או בטל' 055-6705847

כ"ד שבט תשפ"ה
שנה ז' | גליון מס' 261

בינו נא זאת

"יסביר לי הרב, האם זו בעיה שלי ורק אני אינני שומע? אם כן, מדוע?"

שעת בין ערבים, ירושלים של מעלה, בתי מחסה. סמוך אל ביתו של מרא דארעא ד'ישראל חכמא ד'יהודאי הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. כמה מקיצי קרנא ד'ירושלים עומדים ממתנינים בפתח ביתו של האורח ומתמים, לזה שאלה על ראה של בהמה, הפשרה היא או טרפה, השני מחזיק בידו גמרא מסכת נדרים, מבקש הוא להבין באור דבריו של הר"ן, השואל והחברותא עומדים בוכוח זמן רב בנוגע להבנת דברי הר"ן, ועוד יהודים הממתנינים לשאל עצה ותושיה ולהנות מפקוחותו הבלתי נדלית של רבה של ירושלים, התור מתארגן ורבי יוסף חיים משיב ללך אהד בנעימות, בהרחקת עד שיצא ברצונו ושמת.

"רבי!" פותח ר' משה את פיו בשעה שהגיע תורו להפנס אל הקדש פנימה, "יסלח לי כבודו שאתי מטרית אותו על לא דבר, איש פשוט אני, קובע עתים לתורה, אין לי שאלה פשוט בתוספות ואף לא נוגע אלי קעת איוז שאלה הלכה למעשה, יש לי שאלה פשוטה, שאלה כזו שאולי ילדים בחידור כבר יודעים את התשובה עליה, אבל מה אפשר ואני לא מבין, אז באתי לשאל."

"פתח פיה" משיב ר' יוסף חיים, "אשמח לשמע את שאלתך, טיבט אני כי דברי חכמה יצאו מפיהך." "בשבת קדש האחרונה" מספר היהודי, "למדתי את המשניות של מסכת אבות, והנה כתוב שם 'אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום יוים בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', רבי אמר לכם את האמת, כבר אינני צעיר, מעולם לא שמעתי את הבת קול הזו, רבי יהושע בן לוי אמר ש'בכל יום יוים' הבת קול יוצאת, כבר ימים רבים שאני בעולם, ואת הבת קול לא שמעתי, בקטנותי חשבתי כי בירושלים, עיר הקדש, מקדש מלך, שם שומעים את הבת קול, ולא בארץ העמים, אבל קעת שזכיתי בעזרת ה' להגיע פאן, ירושלימה, גר אני סמוך ונראה למקום המקדש, ועדין אינני שומע בשום יום את אותה בת קול המכרזת 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', יסביר לי הרב, האם זו בעיה שלי ורק אני אינני שומע? אם כן, מדוע?"

סיים היהודי הירושלמי את שאלתו בתמימות ומתיקות. ותלה את עיניו ברבה הגדול של ירושלים שישב לו את מבקשו. ר' יוסף חיים מחנך במתיקות אפינית, מניח הוא יד רכה על היהודי הקר שמולו, ומשיב ברה: "יהודי קר, אין לך בעיה כלל. בנדאי גם אתה שומע את הבת קול, אולי אינך יודע כיצד נשמעת בת קול, שמא מדמין אתה קולות שונים ומשונים המפלחים את דממת הלילה, אבל לא! דע לך שפקלם שומעים את הבת קול, גם אתה! הסכת ושמע מה היא הבת קול וכיצד היא נשמעת, לאחר שאסביר תנכח באמת הפשוט: אספר לך ספור, המשיך ר' יוסף חיים בנעימות. יהודי קר מבני ירושלים, היו לו שני בנים, האחד הגה מלמד

מלמדים, רבי בחידור, לא ממש חידור כמו היום, אבל קבוצת ילדים מהעיר היו מתקבצים סביבו במשך מספר שעות והיה הרבי מלמדם גמרא ומשניות. בנו השני עסק בגמרות, נגרה קטנה הייתה לו, מספר ילדים היו עוזרים לו ויחד היו מכינים פסאות, שלחנות וריטי עץ ליהודי העיר. באחד הימים החליט האב לבקר את בניו בעבודתם, לשמע, לראות את שלומם והצלחתם בעסוקיהם. פנה האב אל הנגרה, והנה רואה הוא את הילדים שאמורים לעזר לנגר, משתובבים בחוף ללא השקחה, אינם עובדים ואינם עושים דבר. כשנכנס האב לנגרה הבין את אשר קרה, הנגר נרדם על משמרתו, פנראה הלך הוא לישן מאחר בליה וכעת נרדם הוא באמצע המלכה, הילדים שמשחקי החוף קרצו להם יותר מפטיש ומסמר עזבו את העבודה ורצו להשתובב. בניסותו של האב לחדרו של הנגר, העירה את הנגר

מתרדמתו, ונעמד הוא בפתח החנות וצעק 'ילדים... הילדים' כלם עזבו את המשחקים ואצו רצו מהר לחדר הנגרה; זה אחי פטיש ורעהו במסמר, וכלם חזרו לעבודה. ממש המשיך האב אל בנו השני, גם שם פנראה בקר שר השנה, והמלמד שקע בשנה, פנראה קשיה בסגיה נקרה במוחו אמש בשעות הלילה, הילדים גם פאן זהו את האפשרות לשחק, ונאלו את ההפסקה הקצרה למשחק תופסת קצרה בחצר בית הנכנס. המלמד גם היה חש כי האבא נכנס, נעמד הוא בפתח בית הנכנס וצעק 'ילדים...' הילדים הודרו לקריאת המלמד, ושבו מייד לגמרות ושבו ללסק בסגיה 'אמר אבי...' אמר רבא... 'אני לא מבין' שואל ר' יוסף חיים, בשני הספורים, גם של

המלמד וגם של הנגר, שניהם אמרו מלה אחת בלבד - 'ילדים...' ואלו בעוד אצל הנגר הילדים תפסו את הפטיש, את המסמר ואת קורות העץ, הרי שאצל המלמד, הילדים ששמעו את אותה הקריאה, רצו אל הגמרא והמשנה. איך זה יכול להיות? מה הפרוש המלה 'ילדים...' חזרו ללמד או חזרו לעבד? למה הילדים בנגרה לא רצו אל הגמרא, והילדים בחידור לא רצו לפטיש ולמסמר, וכי המלמד סכם אתם מראש? האם הוא אמר להם - אם אקרא לכם 'ילדים...' תרצו לגמרא?

התשובה פשוטה! המשיך ר' יוסף חיים, פשילד בחידור שומע שהרבי קורא לו באמצע השעור הוא מבין שהוא צריך לאחו בגמרא, ואלו פשילד בנגרה שומע את אותה קריאה הוא מבין שצריך לאחו בפטיש ובמסמר. המשיך ר' יוסף חיים והסביר, הבת קול שאועקת גם אנו שומעים אותה - אסונות, צרות, מלחמות, כל אלו למה הם? יודע אתה למה הם? הם זועקים, הם הדים של הבת קול מהר חורב, הקב"ה רוצה משהו, הוא עומד וצועק לנו 'ילדים...' מי שנמצא בבית המדרש מבין כי הקב"ה אומר 'ילדים...' שובו לגמרא, אמר אבי... אמר רבא... אמר רש"י... ואלו אלו שנמצאים בחוף חושבים אחרת לצערנו. הם חושבים שצריך לחזק את הבטחון, יש להוסיף תילים להגנה, יש צורך ברכישת טנקים נוספים ולהגביר את השמירה בגבול.

מבין אתה. סיים ר' יוסף חיים, גם אתה שמעת על האסון שקרה שם ועל הטרנדזיה שארעה שם, המלחמה המתרחשת בעולם לא נעלמה ממך, הכל זה אותה בת קול מהר חורב שאועקת דבר אחד 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', לצערנו רבים הם הנמצאים מחוץ לכתלי בית המדרש וגורמים לנו להתבלבל ולחשב שיש פאן קריאה אחרת, קריאה של עולם הזה, ולכן טועים אנו שאיננו שומעים את אותה בת קול, אבל לא כן! יודעים אנו את האמת אשר נמסרה לנו על ידי חז"ל, קריאה אחת בלבד שנה בעולם, קריאה מנהמת וועקת בכל יום 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'.

קעת קבלנו את התורה, בפרשת יתרו אמרו כל העם נעשהו; ובסוף הפרשה שלנו, פרשת משפטים, אנו זועקים נעשה ונשמע. עד אותו נעשה ונשמע היה העולם תלוי ועומד בפקי, האם יקבלו ישראל את התורה? וכשקבלו את התורה עדין עלינו להאזין לאותה בת קול היוצאת מהר חורב אשר למרגלותיו וצקנו נעשה ונשמע, נאחו בעץ החיים מבלי לעיוב גם לא לרגע קט. נבין את משמעות כל ארועי תבל הסובבים אותנו, שהם הדים לכת קול היוצאת, וועקתה היא: 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'. אתם צריכים להגביר חללים לתורה, לעמל פה ולהתנגע בה. ולא נטעה, אף לא לרגע, ליחס שקולים קלושים והספורים גרועים לתהפוכות עולם.

נשמע את הבת קול ונעשה חזק בתורה.

לעלו נשמת
מרת עבסה חיה ע"ה
בת הרב בנימין עזריאל חיים הכהן ויינברג ז"ל
גלב"ע בכ"ב שבט

ברכת מזל טוב לבהור הבר מצוה היקר והחביב
ישראל מאיר בן הרה"ג ר' אלעזר זכריש שליט"א
לרגל הכנסת לעול תורה ומצוות | יהי רצון שיעלה מעלה בתורה ויראת שמים ויגדל לתפארת בית ישראל שמחת הבר מצוה ותקיים בענין ביום שני אור לכו"ב בשבט, באולם 'שמח תשמח' רח"י שמח משה, ב"ב עליה לתורה שבת משפטים בביהמ"ד 'תפארת שמואל ב"ב

”ורפא ורפא” (כא יט).

מכפל המלים 'ורפא ורפא' דרשו בגמרא (ב"ק פה): מכאן שנתנה רשות לרופאים לרפאות. ויש להקשות, ש'לצורך דרשה זו, די ללמד כן מהמלה 'ורפא' לחדוד ועדין נמצאת המלה 'ורפא' מתקרת. ונתוספת (שם) וכן הרשב"א מרצא לומר שנתנה רשות לא היתה כותבת אלא 'ורפא' היינו אומרים שלא נתנה רשות לרפאות אלא מפה שבאה על ידי אדם, אבל חלי שבא בידי שמים, אסור לרפאות אלא מי שהקה, הוא ורפא (כלומר - הקדוש ברוך הוא). ומי שמשפדל לרפאותו הרי זה מוכבטל מה שנגזר מן השמים, לכן הצריך הפסוק לכפל ברפוי לומר שבין בהקצה על ידי אדם, ובין בחלי שבא משמים, נתנה רשות לרופאים לרפאות.

מכאן הוכיח החפץ חיים בספרו 'שם עולם' (ח"א פ"ג בהערה) שכל עניני צער שמוזמן לאדם, כגון שאחד מחרפו ומגדפו, הכל הוא מן השמים על עונתיו, אלא שמוגלגליו חוב על ידי חב. וכן אם אחד הקה אותו, אפלו במזיד, הוא גם כן השגחה מלמעלה, אלא שמוגלגליו חוב על ידי חב, וכן. וראיתו מהמבאר בגמרא שנתן רשות לרופא לרפאות, שלא נאמר שחבב מפה והוא מרפא. והרי הפסוק מדבר שאחד הקה את רעהו במזיד על ידי מרבה שכתב וכו' ויבין אנשים והקה איש את רעהו וגו' שבתו יתן ורפא ורפא אלא בהכרח שגם זה בידי שמים [וע"ע בח"ח עה"ת].

[ואף שבדברי התוספות הנזכרים מבאר ש'ורפא' בא לומר לנו על חלי שבדי שמים, מכל מקום 'ורפא' ודאי עוסק במכה חבירו, ואף על זה למדנו הטר לרפאותו].

והנה כמה שכתב החתם סופר שהקדימה תורה וכו' ויבין אנשים, לומר שדוקא באפן זה הצריך לרפא ורפא, אבל אם אינם רבים, הקב"ה מרפאהו ולא יצטרך להגיע לרופא.

”עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל” (כא כז).

כמה של יו לאדם לשמחו ולהודות לה' פאשר כל אבריו בריאים. וכתב על כך באדעת אליו רמזו מראשי התבות של ראשי האברים המזכרים כאן בפסוק שזה - עש"ר [עין, שן, יד, רגל]. משום שמי שראשי האברים שלו בריאים, הוא עשיר.

”אם לא ימצא הנגב...” (כב ז).

ידועה ההלכה שפאשר שני בני אדם הפקידו אצל אחד כסף, אחד הפקיד מאה זה והשני מאתיים, ולאחר זמן כל אחד טוען שהמאתים הם שלו, ואין ידוע לנו מיהו הדובר אמת, הדין הוא שיהא מנח עד שיבא אליו (ב"מ זא). וכתב בעל הטורים רמז זה מהפסוק אם לא ימצא הנגב ונקרב, ראשי תבות אליו. ויעין זה כתב בשפתי כהן: 'אם לא ימצא הנגב', ראשי תבות אליה, רמזו שאליו יבאו ויפרסם הנגב.

”ויקח משה את הדם ויזרק על העם” (כד ח).

מלשון הפסוק משמע שמושה הזך על העם. אמנם ברש"י כבר הביא 'יתרגמו, וזרק על מדבחה לכפר על עמו', כלומר שאונקלוס תרגם שההקצה היתה על המזבח [ולפי זה פרש הרא"ש ש'על העם' הוא בעבור העם, לא על העם ממנו]. וכבר עמדו מפרשים רבים על דברי אונקלוס.

והגאון רבי צבי הירש חיית (בהנהגותיו לבימות מוי) באר שהנהגה בגמרא שם הוכיחו שבני ישראל טבלו, כיון שכתוב בפסוק 'ויקח משה את הדם ויזרק על העם' ואין ההקצה בלי טבילה, אולם תרגום אונקלוס שהוא על פי רבו ורי אליעזר, פמבאר במגלה (ג) ממילא פרש לשיטתו שהוא סובר שגם שלא טבל הרי הוא גר, ואם גם באבותינו לא היה כלל ההקצה על העם, וזה הכריח לאונקלוס לפרש שההקצה היתה על המזבח. לכפר על העם. [וע"ע רבנו בני מיני וישך חכמה. ושושנים לדרך (פרשת פ"ב מא"ד ר"ה כ"א)].

בינה ודעת בפרשה הרב טודרוס טרעפ שליט"א

”מכה איש ומת מות יומת” (כא כב).

פסוקים רבים נאמרו לגבי הכאת אדם, ורש"י טרח לפרש טעם כל פסוק, בסוף דבריו כתב: אלו נאמר 'מכה איש' שומע אני אפילו קטן שהקה והרי, והא חב, תלמוד לומר (ויקרא כד) 'ואיש יכה יכה כל נפש אדם מות יומת', 'ואיש כי יכה' ולא קטן שהקה.

ויקשה, מה הנהגה אמניא בכלל לומר שקטן שהרה יתחייב, והלא אינו בר מצוות, ומדוע דוקא כאן עלה צד קנה?

והנה בספנתרין (נה) מבאר שבת שלש שנים ויום אחד שבערה עברה עם אחד מקל העריות האמורות בתורה, מומתין על ידה והיא פטורה שהתורה חסה עליה. הרי מבאר שבערת שפיות דמים או עריות של קטן או קטנה נחשבת כתקלה ועברה, אלא שהתורה חסה שלא להעניש קטן או קטנה.

ובערין (טו) מבאר: על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע, ועל שפיות דמים, וכו'. והקשו שם כיצד נגעים באים על זה - והא אמר ר' ענני בר ששון למה נסמך פרשת בגדי כהנה לפרשת קרבנות, לומר לה, מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהנה מכפרין. פתנת מכפרת על שפיות דמים, דקתיב 'ויטבלו את הכתנת בדם', וכו'. מעיל מכפר על לשון הרע וכו' [הרי שמצינו הרצף ונאפקד עונה עליה, אבל בלשון הרע לא מצאנו שאחרים נענשים על ידו.

[וכן תבת רש"י בנבחים (פח): 'דיע מאן קטליה - פתנת מכפרת על הצבור שלא יענשו'. בר קטילה הוא - וכל פסוק דלא קטליה מעניש' כתב: [ולארא] לא יכפר וגו']. ומעטמה; באר ובטב טעם, שהואיל ונתבאר שבהריגת אדם, לא רק הרוצח צריך כפרה, אלא גם כלל ישראל, אם כן הנה אמניא שגם קטן יהרג, כיון שאם לא יהרג, יענשו כלל ישראל מתחתיו, כי יש תביעה עליהם על כל רציחה, ולכן בא הפסוק להשימיענו, שעם כל זאת אינו נהרג.

הגאון רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל
העלוי מטברג
נלב"ע כ"ה בשבט תשי"ז

כזכב נדיד העולה נרקייע אחת לשבעים שנה, היה העלוי הנודע, הגאון הפלאי רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל, פאשר גאונותו הפבירה הרקיעה שחקים ובכל לצניו תבל יצאה שמה וטבעה של תרסיותו העצומה. עמלו הנורא בתורה, יראתו המפלגת ופאר מדותיו הנעלות, משמישים פאות ומופת לדרכו של ארי בתורה, אשר חצב דרפז וסלל נתיבתו לבדו, עד שעלה ונתעלה לדמות נעקים.

ממלאות טבעים וחמש שנה לסליקו ביום כ"ה בשבט, מביאים אנו אלהות אור לדמותו המופתית אשר העניקה חמה בקומתה.

בעיר המחוז טברג, זרחה שמשו של הגאון הפלאי רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל, שם, בשנת תרס"ג, נצבה עריסתו בבית אביו רבי אליהו אשר עבד את בוריא בתמימות, ולאמו נכדת הגאון רבי חיים יאנובר זצ"ל, הנודע כאחד מגאוני ליטא.

בימי ילדותו, חשך עליו עולמו בפסירתו של אביו והוא נותר ללא מורה דרך שיהיה פדת מה לעשות. ויהיו בעל כשרון אגדי ומחנן מאד, הביאורו להשפלים בלמודים כלליים הם הצטנן במיוחד. אולם כל כשרונותיו הגאונים והיצולותיו הפבירות לא ספקו את כושרו הפכהה. תדיר חש כפי חסר הוא דבר מה, וריתן ונעלתו...

יקר חולל

עד אשר באחד הימים שלחתו ההשגחה העליונה לבית הננסת המקומי שבטברג, בשעה נה נשא דברים ראש הישיבה הקטנה דקלם דאז, מן הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, אשר באותם ימים - מי שהפכה העולמית בשנות מלחמת העולם הראשונה ולאחריה, סבב על פני המרים והעירות, הפה על קדקדי ראשי עם קדש ובדבריו חוצבי הלבבות ונור לחאק יסודי הדת שהתעוררו לנכח המלחמה, לשבעור עומד הוא על החובה הקדושה לגדל לתורה ולתעודה ולשללם להקלבי הישיבות. רבים התעוררו בעקבות דבריו והפקידו בידיו האמונות את בניהם, והוא נטלם עמו לקלם - לישיבה לצעירים שפעמה בראשותו.

דרשתו של רבי אלה חוללה רשם עז בלבו של הנער הצעיר, מרדכי, ודבריו נגעו במעמקי נפשו. לאחר סיום הדרשה, נגש בהסוס מה אל רבי אליהו והציג את עצמו: "שמי מרדכי פוגרמנסקי, ומימי לא טעמתי טעם מתיקתה של גמרא, כי נשלחתי ללמוד במוסדות הלמוד הכלליים... אני חפץ לבקר בישיבתו בקלם, אך לזמן קצוב בלבד, משום שמשל עלי על פרנסת אמי האלמנה, אחי ואחותי..." הבחין רבי אלה בפמיה העזה שבועיניו ובצמאון העז המפעם בו להפיר ולדעת תורה מה, ונטלו עמו לישיבתו בקלם.

יושב בישיבה

משנכנס הנער מרדכי להיכל הישיבה, העמיד לו רבי אלה את טובי החורים בישיבה שהדריכוהו בראשית יעדיו בעולמה של תורה, אחד מן החורים, אשר נודע למים כהגאון רבי מיכל דוד שלפובורסקי זצ"ל, ממסדי ישיבת 'תפארת צבי', שח בערב ימי בהתרגשות עצומה כי זכה להנסות על פותחי הפתח לדבי מרדכי בתלמודו.

בתפסתו הגאונית ובכשרונותיו הפלאיים, הפנים רבי מרדכי מיד את דברי הגמרא וצורתא של שמענתא ועד מהרה הפך כאחד מבחיני הישיבה. לאחר חדשים אחדים, נאלץ הנער העלוי לשוב אל סקני המסחר כבדי לפרנס את אמו ובני משפחתו, אולם רבי אלה לא נח ולא שקט. הוא מהר אחריו בטברג, הצליח לשכנעו לנטש כללי את כל עסקי המסחר ולשוב להיכל הישיבה, כשהוא מסדר פרנסה ראיה לאלמנה ולילדיה היתומים.

ואכן, שוב רבי מרדכי לקלם ושקע עצמו באהלה של תורה, כשהוא מוסיף להתעלות כל העת בתורה ובעבודת ד', לאורו של רבו הגדול רבי אלה, אשר התבטא למים: 'כל שיחותי בתקופת שהותו של רבי מרדכי בישיבה בקלם, היו מכונות אליו'...

בכבשונה של טלו

בעבר שנה אחת בלבד מאז נכנס בשעריה של קלם, יצא רבי מרדכי לגלות למקום תורה, לצרך עצמו בכבשונה של ישיבת טלו.

מעשה פסעים ארע ביום בואו בשעריה של טלו, שעוריו של ראש הישיבה, מן הגאון רבי חיים משלו זצ"ל, התיחדו ברתתא דאורייתא מפלאה, פאשר האריות שפחבנה, בני הישיבה המבגרים, היו מפלפלים בסברותיו וחדושייו של ראש הישיבה, מקשים ותמהים ברוח סערה ובקול מלחמה של תורה. כנגדם, היה מתנשא רבי חיים ומשיב מלחמה שעה, דוחה את פרוכותיהם ומישב את קשיותיהם, עד אשר סלל דרך בהבנת הסוגיא והיו הדברים שמים.

בעצומה של סערת השעור באותו היום, נשמע לפתע קולו של נער צעיר - אשר אף זה היום הופיע בישיבה - הפקשה סתירה לראיתו של רבי חיים לחדושו הגדול. ונתקו הישיבה בקטש להסתות, אולם ראש הישיבה מצע זאת מהם והתיחס בכבד ראש לתמיחה העצומה שהעלה הנער, ורק לאחר עקל רב, עלה בידו לישיבה. פסים השעור, פנה אליו רבי חיים בחבה והתפעלות. באמרו: 'הרי אמה עליו'...

וכה, מעת דרקה רגלו של רבי מרדכי על מפתנה של טלו, התיחסו אליו כל בני הישיבה בהערצה לגיחה, אך לא רק הערכתו העזה של רבו הגדול, רוממה את מעמדו, אלא בעיקר שקידתו והתמדתו אשר לא ידעו שבעה. רגל היה רבי מרדכי להלך הלוך ושוב כשהוא מתעמק בענין אחד בלבד בששן שעות ארוכות, מרב מאמץ היו פניו מאדימות ואף ורידי ראשו התנפחו, עד שנוזקק להצמידי את ראשו אל שמישת החלון הקר המכסה בגלדי כרח כדי לצננו. בכל עת שהיה נכנס לבית המדרש, היו מתקפצים סביבו בחורים וחדושיי הדינים היו שופעים ממוחו הגאוני. חדושיי עוררו ענין והפל היו דנים בהם, מתנחמים ומתנאחים ברחם'.

גאון הדעת הישולאי, מן הגאון רבי יוסף ליב בלוך זצ"ל, התבטא אודותיו כי ממזן למודו בוולאז'ין לא הכיר עליו שמכותו...

מי שבתו בתלמיד מן המניין בטלו, לא ארכו. בהמשך פרצה מלחמת העולם השנייה, ונלה מגולה לגולה ונצל בחסדי שמים, (מקומו הוא ראוי ליתר לה נודע, ויקר חיון מיד למיעד).

לעת מצא

סבל רב סבל רבי מרדכי, ובעודו בשיא פריחתו חלה. לאחר תקופת יסורים, במוצאי שבת קדש פרשת יתרו, אור לכה"ה בשבט תשי"ז, נתבקשה נשמתו השתורה של רבי מרדכי בישיבה של מעלה, והוא כבו ארבעים ונש שנה בלבד.

בהשתדלותם ובפיעוליתם של תלמידיו ומוקיריו, העלה אורנו לקבורה לאנך קדשו. ביום א' דראש חודש אדר תש"ז, היום בו נסתמה במלואה שנת שואיו, התקדם מסע הוליתו, כשפתאומית הולני הפלגים מצד מן החזון איש זצ"ל, ששעה לא דרפו לאורך כל מסע ההלונה עד למתחמת הוולני כשהוא מער בככי מר. בקדשה ובטהרה הודר גופו השתור של העלוי הפלאי רבי מרדכי, אלי קבר בבית החיים 'זכרון מאיר' בבני ברק, אולם רוחו הנהגה וגאונותו הפבירה ממשיכים להפיר על אהלי שם עד עצם היום הזה.